

GIDA ve İÇEÇEK SEKTÖR RAPORU

2021

SANAYİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

Yayınlanma Tarihi 2022

İÇİNDEKİLER

Şekiller Listesi	2
Tablolar Listesi.....	3
Kısaltmalar Listesi	4
YÖNETİCİ ÖZETİ.....	5
1-SEKTÖRÜN DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ VE ÜLKEMİZDEKİ DURUMU.....	7
1.1 Sektörün Dünyadaki Genel Durumu.....	8
1.2 Sektörün Türkiye'deki Genel Durumu	10
1.3 Sektördeki Üretim Eğilimleri Ve Üretilen Başlıca Ürünler	11
1.4 Sektörün Alt Sektörleri Ve Etkileşim Halinde Olduğu Diğer Sektörler.....	12
1.5 Sektörün Bölgesel Yapısı Ve Kümelenmeler	13
1.6 Sektörün Kapasite Kullanımı.....	14
1.7 Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı	15
1.8 Sektörün Üretim Endeksi.....	16
1.9 Gıda Ve İçecek Sanayi'nde Katma Değer.....	16
1.10 Sektörün Cirosu	17
1.11 Sektörün Ar-Ge Faaliyetleri	18
1.12 Sektörün Elektrik Tüketimi.....	20
1.13 Sektörün Dış Ticareti	21
1.14 Sektörün Maliyet Bileşenleri	22
1.15 Sektörün Geleceği.....	23
2. SEKTÖRÜN YILLIK DEĞERLENDİRMESİ	26
2.1 Son Dönemdeki Sektöre İlişkin Türkiye ve Dünyadaki Gelişmeler.....	26
2.2 Sektörün Üretim Endeksi Değerlendirmesi	27
2.3 Sektörün Kapasite Kullanım Oranı Değerlendirmesi	28
2.4 Sektörün İhracat ve İthalat Değerlendirmesi	29
2.5 Sektörün Ciro Değerlendirmesi	30
3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	32
Kaynakça.....	35

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 1: Küresel Gıda ve İçecek Sektöründeki İhracat Büyüklükleri	8
Şekil 2: Bölgelere Göre Gıda ve İçecek İşletme Sayıları ve En Fazla İşletmeye Sahip İller	14
Şekil 3: Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)	14
Şekil 4: İstihdam Endeksi Yıllık Ortalama	15
Şekil 5: Sanayi Üretim Endeksi Yıllık Ortalama	16
Şekil 6: Katma Değerin Sektörlere Göre Dağılım Grafiği.....	17
Şekil 7: Sektörün Ciro Endeksi.....	18
Şekil 8: 2017-2021 Gıda ve İçecek Sanayi Sektörü Dış Ticareti.....	21
Şekil 9: Gıda Ürünleri İmalatı Sanayi Üretim Endeksi	27
Şekil 10: İçecek İmalatı Sanayi Üretim Endeksi	27
Şekil 11: Gıda Ürünleri İmalatı Kapasite Kullanım Oranı (Aylık %).....	28
Şekil 12: İçecek İmalatı Kapasite Kullanım Oranı	29
Şekil 13: Gıda, İçecek ve Tütün Sektörü İhracat Miktar Endeksi	29
Şekil 14: Gıda ve İçecek Sektörü İthalat Miktar Endeksi.....	30
Şekil 15: Gıda Ürünleri İmalatı Ciro Endeksi.....	30
Şekil 16: İçecek İmalatı Ciro Endeksi	31

TABLolar LİSTESİ

Tablo 1: Dünyada Tarımsal Üretimde ilk 10 Ülke	8
Tablo 2: AB’de Gıda ve İçecek Sanayindeki Bazı Büyüklükler.....	9
Tablo 3: AB-28’in Dış Ticarete En Fazla Ticaret Yaptığı Ülkeler 2020 (Milyar \$)	9
Tablo 4: Yurt Dışında Yerleşik Kişilerin Türkiye’deki Doğrudan Yatırımlarının Sektörlere Göre Dağılımı	10
Tablo 5: Bazı Tarım Ürünlerinin Sanayide Kullanma Oranları	13
Tablo 6: Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı	15
Tablo 7: Gıda ve İçecek Sanayinde Sektör Bazında Katma Değer (Milyar TL)	16
Tablo 8: Sektörün Cirosu	17
Tablo 9: Sektörün AR-GE Faaliyetleri.....	18
Tablo 10: Gıda Ürünleri ve İçeceklerin İmalatı Sektöründe Faaliyet Gösteren Ar-Ge Merkezleri	19
Tablo 11: Tüketici Gruplarına Göre Elektrik Tüketim Oranları	21
Tablo 12: Yıllara Göre Turizmde Gıda ve İçecek Harcamaları	22

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
ARGE	: Araştırma Geliştirme
GİMDES	: Maddeleri Denetleme ve Sertifikalama Araştırma Derneği
GSYH	: Gayri Safi Yurtiçi Hasıla
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
HACCP	: Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları
ISO	: Uluslararası Standartlar Organizasyonu
KKO	: Kapasite Kullanım Oranı
KOBİ	: Küçük ve Orta Büyüklükteki İşletmeler
NACE	: Avrupa Toplumunda Ekonomik Faaliyetlerin İstatistikî Sınıflaması
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
TÜBİTAK	: Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
IFOAM	: Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu
COST	: Avrupa Bilim ve Teknoloji İşbirliği
ISIC	: Uluslararası Standart Sanayi Sınıflaması
Covid-19	: Yeni Koronavirüs Hastalığı
UN	: Birleşmiş Milletler
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü
FIBL	: Organik Tarım Araştırma Enstitüsü
GWh	: Gigawatt Saat
BEC	: Geniş Ekonomik Grupların Sınıflaması
TAGEM	: Tarımsal Araştırma ve Politikalar Genel Müdürlüğü
STK	: Sivil Toplum Kuruluşu

YÖNETİCİ ÖZETİ

İnsanlar için vazgeçilmesi mümkün olmayan gıdanın sürdürülebilir ve güvenilir temini toplumların sağlığı, geleceği ve bağımsızlığı açısından son derece önemlidir. Gıdaların arzının, talebi etkileyen unsurlar dikkate alınarak geliştirilmesi günümüzde sektörel büyümenin önemli bir faktörü olarak görülmektedir.

Gıda ve içecek üretim faaliyetinin yakın ilişkili olduğu tarım sektörünün gelişimi de aynı şekilde önemlidir. Tarımsal üretim, gıdanın güvenli geleceğinin teminatıdır.

Son dönemde yeterli ve dengeli beslenme sürecinde gıda güvenliği, gıda güvenilirliği, gıda savunması, gıda stokları, tarımsal yapı ve hammadde kaynaklarının maliyeti, tarımsal ürünlerin alternatif kullanım alanları, akıllı tarım uygulamaları, çevre kirliliği ve çevrenin korunması gibi konular ön plana çıkmıştır.

Tarımsal üretimin bir kısmı doğrudan taze olarak tüketilirken, bir kısmı sanayide hammadde olarak işlenip ambalajlı gıdalara dönüştürülmektedir. Artan ve farklılaşan tüketici eğilimi karşısında, günümüzde gıda ürünlerinde ambalaj, uzun ömürlülük ve güvenilirlik önemli hale gelmiştir.

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) tarafından açıklanan, üretim yöntemine göre dört dönem toplamıyla elde edilen yıllık GSYH, zincirlenmiş hacim endeksi olarak (2009=100), 2021 yılında bir önceki yıla göre %11,0 artmıştır. Üretim yöntemine göre cari fiyatlarla GSYH, 2021 yılında bir önceki yıla göre %42,8 artarak 7 trilyon 209 milyar 40 milyon TL olmuştur. Önemli bir bölümünü gıda harcamalarının oluşturduğu yerleşik hane halkının nihai tüketim harcamaları, 2021 yılında bir önceki yıl zincirlenmiş hacim endeksine göre %15,1 artmıştır. Hane halkı tüketim harcamalarının GSYH içindeki payı %55,1 olmuştur. Gıda ve içecek işletmelerinin sayısı SGK verilerine göre 48.866 olup bu sayı imalat sanayii işletmelerinin yaklaşık %17'sini oluşturmaktadır. İşletme sayısının fazla olması çok sayıda küçük işletmenin sektörde yer aldığına işaret etmektedir. İmalat sanayiinde istihdam edilenlerin yaklaşık %13'ü yine gıda ve içecek sanayiinde çalışmaktadır.

Sektörün Ar-Ge'ye ayırdığı kaynakların imalat sanayii içerisindeki payının %0,6'larda kalması küresel rekabet açısından geliştirilmesi gereken bir yön olarak görülmektedir. Türkiye'de gıda işletmelerinde üretim artışını sağlamak ve kapasite kullanımını artırmak için gelişmiş dünya ülkelerinde olduğu gibi tarımla etkin koordinasyonu sağlamak gerekir. Gıda ve içecek sanayiinde oluşturulan kapasite kullanımının yıllardır %70 düzeyinde kalmasının temelinde, nitelikli hammadde yetersizliği, teknik bilgi, sermaye yetersizliği, üretim ve satış alanlarında karşılaşılan sorunlar yatmaktadır.

Ülkemizde gıda sanayi net dış ticaret fazlası veren bir sanayi dalı olarak dikkati çekmektedir. Bu bağlamda, sektörün dünya ekonomisinde yükselen tüketim eğilimlerine, krizlere ve değişimlere, bu arada ülke içinde değişen arz ve talep koşullarına uyumu ve yeni gelişmelere karşı kısa ve uzun vadeli stratejilerinin belirlenmesi zorunludur.

Türkiye açısından tarım ve gıda sektörlerinden elde edilecek gelir artışı toplum refahı, zenginliği ve yaşam kalitesini artırmada önemli bir potansiyeldir. Sektör; toplumun ekonomik, sosyal ve kültürel yaşamını şekillendirmeye ve ülkemizin sürdürülebilir büyümesine yardımcı olmaya devam etmektedir. Bu bağlamda üretim faaliyetlerinden azami yararı sağlamak için tarım ve gıda sektörlerinde yapılan çalışmaların bilim ve teknolojinin ışığında yürütülmesi büyük önem arz etmektedir.

Ekonomide yerel ve ulusal düzeyde birçok faaliyetle ilişki içinde olan gıda ve içecek sektörü sürekli değişim halinde olup teknolojik gelişmelere açıktır. Kırsal kaynakların kullanılması, işgücünün değerlendirilmesi ve alt yapının geliştirilmesinde gıda sanayi önem kazanmaktadır. Bölgesel gelir eşitsizliklerinin giderilmesinde kırsal alanlara yapılan gıda ve içecek sanayi yatırımlarının önemi büyüktür.

Gıda ve içecek sektörü, Türkiye'nin sürdürülebilir ve kapsamlı büyümesinin sağlanması konusunda üzerine düşeni yapmaya odaklanmış durumdadır. TÜİK'in gıda ve içecek ithalat-ihracat verilerine göre; sektör 2021 yılını yaklaşık 9,3 milyar dolarlık (TÜİK, ISIC Rev.4) artı değer ile kapatmıştır.

Türkiye; gıda ürünlerinin üretimi, işlenmesi, Avrupa ve Ortadoğu pazarlarına ihracat konusunda bölgesel üs konumundadır. Türkiye'nin 600 milyon nüfusa ulaşan yakın coğrafyasında önemli bir ekonomi oluşturduğu ve şu anda %1,5 civarında olan bu bölgedeki pazar payını önümüzdeki on yıl içerisinde %3'e çıkarması hedeflenmektedir.

Geçtiğimiz iki yılı aşkın süre boyunca, tüm dünyayı etkisi altına alan koronavirüs salgını önemli bir gündem maddesi olmuştur. Pandeminin Ülkemizde görülmeye başlamasıyla birlikte yaşanan ilk endişelerden biri de yeterli ve besleyici gıdaya ulaşmada sıkıntı yaşanıp yaşanmayacağı olmuştur. Fakat takip eden günlerde sağlam tarım ve gıda sanayi altyapımızla birlikte bu endişe ortadan kalkmış ve gıda güvencesi anlamında herhangi bir sorun yaşanmamıştır. Gıda sanayi kuruluşlarımız üretime devam etmiştir.

Gıda ve içecek sektörünün kapasite kullanım oranları incelendiğinde sektörün pandemiden belli ölçüde olumsuz yönde etkilendiği görülmektedir.

1-SEKTÖRÜN DÜNYA EKONOMİSİNDEKİ VE ÜLKEMİZDEKİ DURUMU

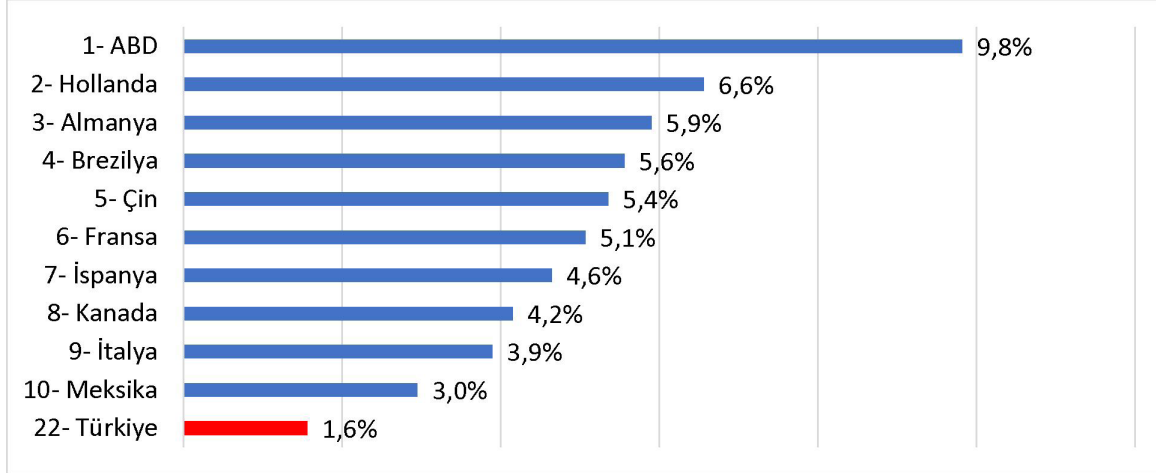
Günümüzün en önemli sosyo-ekonomik etkilerine sahip olan sanayi dallarından birisi olarak kabul edilen gıda sanayi, birçok alt dalları bünyesinde barındıran bir faaliyet kolu olarak öne çıkmaktadır. Dünyada ve Türkiye’de gıda sanayi son yıllarda büyük bir değişim göstermektedir. Bu değişim, üretim ve tüketim yapısına, organizasyona, iç ve dış ticarete, şirket yönelimlerine ve uygulanan politikalara etkide bulunmaktadır. Emek yoğun bir sisteme dayalı olarak gelişen gıda sanayi; tarımsal ürünlerin değerlendirilmesi, sanayiye hammadde temini, istihdama katkısı ve halkın dengeli beslenmesiyle doğrudan ilişkili olup dünyadaki tüm ülkelerde sosyo-ekonomik açıdan stratejik bir öneme sahiptir.

Dünyada gıda sanayi ve perakendeciliği ekonomik açıdan giderek büyüyerek hayatımızı daha çok etkileyen bir konuma gelmiştir. Bu alanda sıkça spekülasyon ve haksız kazançlar söz konusu olabilmektedir. Bu durum açlık için daha büyük bir tehlike anlamına gelmekte ve etkileri ülkemizde de hissedilmektedir. İnsanların temel gereksinim ürünlerinin büyük ölçülerde kârlılığa konu olması tehlikeli bir durumdur. Bu yapı insanların gıdaya ulaşmasını sorunlu kılacak, hatta zorlaştıracaktır. Son yıllarda dünyada gıda fiyatları arz-talep dengesi, küresel ısınma ve teknik nedenler yanında spekülasyon hareketlerinden etkilenerek belirlenmektedir. Nüfus artışı, küresel iklim değişimleri, üretimdeki azalmalar ve bazı ülkelerde (Çin, Hindistan gibi) görece refah artışı ile artan talep, buna karşılık tarım alanlarındaki azalma ve tarım ürünlerinin biyoyakıt amaçlı üretimi ile arz baskılanmakta, gıda fiyatları artış göstermektedir. Dünyanın önde gelen çok uluslu şirketleri; Afrika, Latin Amerika ve Güneydoğu Asya ülkelerinde milyonlarca hektarlık tarım arazisi kiralarak, tarım-gıda ürünlerine yatırım yapmaktadırlar. Hatta Çin, Hindistan ve Körfez Ülkeleri de Pakistan, Sudan, Vietnam, Kamboçya ve Myanmar gibi ülkelerde tarım arazileri kiralarak, kendi halklarının uzun dönemli gıda güvenliğini garanti altına almaya çalışmaktadırlar. Özetle 21. yüzyıl dünyasında ülkeler arasındaki mücadelenin petrol, maden gibi enerji kaynakları üzerinde olacağı düşünülürken, sağlıklı gıda temini konusunun da hesaba katılması gerekmektedir. 2019 yılının sonlarında ortaya çıkan ve günümüzde devam etmekte olan covid-19 pandemisi sağlıklı gıda temini ve gıda güvencesi hususunun önemini bir kez daha gözler önüne sermiştir.

1.1 Sektörün Dünyadaki Genel Durumu

Şekil 1: Küresel Gıda ve İçecek Sektöründeki İhracat Büyüklükleri (%)

Kaynak: Un Comtrade, Broad Economic Categories - Food And Beverages, 2020

Grafikte görüldüğü gibi ABD küresel gıda ve içecek sektöründe %9,8'lik pay ile ihracatta birinci sırada yer alırken Türkiye %1,6'lık pay ile 22. sırada yer almıştır.

Tablo 1: Dünyada Tarımsal Üretimde ilk 10 Ülke

Sıra	Ülke	Tarımsal Üretim Değeri (Milyar \$)
1	Çin	1.546
2	ABD	211
3	Rusya Federasyonu	100
4	Endonezya	77
5	Fransa	74
6	Meksika	70
7	Almanya	64
8	Japonya	62
9	Türkiye	60
10	Vietnam	54

Kaynak: FAO, 2019

Tablo 1'de görüldüğü üzere dünyada tarımsal üretim lideri Çin'dir. ABD, Rusya Federasyonu ve Endonezya Çin'i takip eden ülkelerdir. Türkiye ise tarımsal üretim değerinde 9. sırada yer almaktadır.

Tablo 2: AB’de Gıda ve İçecek Sanayindeki Bazı Büyüklükler

Gösterge	Değer	Birim
Ciro	1.093	Milyar Euro
Katma Değer	1,9%	AB Gayrisafi Katma Değerinin İçindeki Payı
Tüketim	21,50%	Hanehalkı Harcamaları İçindeki Payı
İstihdam	4,5	Milyon Kişi
Şirket	289.000	Adet
Ar-Ge	1,9	Milyar Euro
İhracat	145	Milyar Euro
İthalat	78	Milyar Euro
Dış Ticaret Dengesi	67	Milyar Euro

Kaynak: Food Drink Europe Data & Trends 2020

Gıda ve içecek sektörü, AB’de ekonomiye pozitif katkı sağlayan en büyük sektörlerin başında gelmektedir. AB’nin sektörde yaptığı ihracat ve ithalata bakıldığında pozitif bir dış ticaret dengesine sahip olduğu görülmektedir.

Tablo 3: AB-28’in Dış Ticarete En Fazla Ticaret Yaptığı Ülkeler 2020 (Milyar \$)

Ülke	İhracat Değeri	Ülke	İthalat Değeri
Birleşik Krallık	39,0	Birleşik Krallık	15,2
ABD	22,4	ABD	9,4
Çin	18,7	Brezilya	8,3
İsviçre	9,0	Norveç	7,6
Japonya	5,7	Türkiye	5,5
Rusya	5,5	İsviçre	4,9
Norveç	4,7	Çin	4,9
Sudi Arabistan	4,3	Ukrayna	4,5
Kanada	3,9	Fildişi Sahilleri	4,2
Avustralya	3,4	Fas	4,1

Kaynak: Un Comtrade, Broad Economic Categories - Food And Beverages

AB gıda ve içecek sanayi 2020 yılında 39 milyon \$ ile en fazla Birleşik Krallık’a ihracat gerçekleştirmiştir. ABD, Çin ve İsviçre AB’nin diğer önemli ihracat partnerleridir. AB ithalatında da lider konumda olan Birleşik Krallık’ı ABD, Brezilya ve Norveç takip etmektedir. Türkiye ise 5,5 milyar dolar ile AB’nin en büyük 5. ithalat partneri konumundadır.

Önemli bir ticaret ortağımız olan AB’de gıda güvenliği mevzuatının 2004 yılı sonrası oluşturulması ve 2000’li yılların ikinci yarısı söz konusu uygulamaların yaygınlaştırılması ve tüketicileri korumaya yönelik yeni bilimsel çalışmalar sonucu mevzuat ve uygulamalarının geliştirilmesiyle geçmiş olup AB’ye sonradan katılan Doğu Avrupa ülkelerinin yeni gıda mevzuatına uyumu ve tek pazara entegrasyonu bir diğer önemli gelişme eksenini oluşturmuştur.

1.2 Sektörün Türkiye’deki Genel Durumu

Türkiye, gıda alanında üretim gücünü tarımsal üretimden almaktadır. Aynı zamanda Türkiye FAO verilerine göre 2019 yılı itibariyle 60 milyar dolarlık (Tablo 1) tarımsal üretimi ile dünyanın 9. büyük tarım ülkesi konumundadır.

Tablo 4: Yurt Dışında Yerleşik Kişilerin Türkiye’deki Doğrudan Yatırımlarının Sektörlere Göre Dağılımı (Milyon \$)

SEKTÖR	2017	2018	2019	2020	2021
TARIM SEKTÖRÜ	29	34	23	21	144
SINAI SEKTÖRLER	2.022	2.706	2.106	1.358	1.981
İmalat	1.202	1.934	1.933	1.172	1.799
Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	198	456	229	113	173
Elektrik, Gaz, Buhar ve İklimlendirme Üretimi ve Dağıtım	371	687	89	52	129
Su Temini, Kanalizasyon, Atık Yönetimi ve İyileştirme Faaliyetleri	1	4	1	1	2
HİZMETLER SEKTÖRÜ	5.350	3.959	3.752	4.412	5.465
TOPLAM	7.401	6.699	5.881	5.791	7.590

Kaynak: Merkez Bankası, EVDS Akım (NACE.REV.2)

Türk gıda ve içecek sektörü, yabancı yatırımcılar için en cazip alanlardan birini oluşturmaktadır. Küresel yatırımcılara kârlı yatırım fırsatları sunduğundan sektörde 2017 yılından bu yana yaklaşık 1,17 milyar ABD doları tutarında doğrudan yabancı yatırım yapılmıştır. 2021 yılında imalat sanayine yapılan uluslararası doğrudan yatırımların önemli bir bölümü; yaklaşık %9,6 kadarı gıda, içecek ve tütün ürünlerine yapılmıştır (Tablo 4).

1.3 Sektördeki Üretim Eğilimleri Ve Üretilen Başlıca Ürünler

AB'ye uyum çerçevesinde 2010 yılında 5996 sayılı "Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu"nun kabulü ile birlikte gıda güvenliği ile ilgili yatırımlara ağırlık verilmiştir ve vermeye devam etmektedir. Bunlar;

- ▶ Teknolojik iyileştirmeler,
- ▶ HACCP uygulamaları (organizasyon- kadro, laboratuvar, kontrol cihazları vb.),
- ▶ İzlenebilirliğin sağlanması (kalite sistemleri, depolama, tedarikçi zinciri, perakende zincir vb.) şeklinde özetlenebilir.

Bu yatırımlar kadar çalışanların eğitimlerine de gereksinim vardır. AB'ye uyum sağlama sürecinde gıda sanayinin dikkat etmesi gereken diğer önemli bir konu çevre yaptırımlarıdır. Mülga Çevre ve Orman Bakanlığı açıklamasına göre, AB'ye uyumun Türk sanayi ve kamu kurumlarına 68 milyar Euro'luk bir fatura getireceğinden söz edilmektedir. Bu miktarın 18 milyar Euro'luk kısmı özel sektör tarafından gerçekleştirilecektir. Gıda sanayinin çevreye uyumlu yapılandırılması yanında üretim aşamasında oluşabilecek katı, sıvı atıklarla baca gazları (emisyon) kirliliklerini de kabul edilmiş standartlara çekmek için yatırımlarını düzenlemesi kaçınılmazdır. Özellikle sıvı atık yönetimi için atık su yatırımları ile gaz atık yönetimi için doğal gaza geçiş yatırımları öncelik kazanacaktır.

Son yıllarda tohumculuk ve organik tarımdaki gelişmeler ciddi yatırım alanları olarak girişimcileri beklemektedir. Dünya'da organik tarım hızla gelişme göstermektedir. Son 20 yılda Avrupa, Kuzey Amerika ve Japonya'da organik ürüne talep artmıştır. Uluslararası Organik Tarım Hareketleri Federasyonu (IFOAM) ve FIBL Araştırma Enstitüsü'nün yayınladığı Şubat 2017 raporuna göre dünyada 2,4 milyon üretici tarafından, 50,9 milyon hektar alanda organik tarım yapılmaktadır. Organik tarım alanları, son 15 yıl içinde %356 genişleme göstererek 14,9 milyon hektardan bu rakamlara ulaşmıştır. En fazla organik tarım arazisine sahip ülkelerin başında ise 22,7 milyon hektar ile Avustralya gelmektedir. (toplam organik alanların %45'i). Onu 3,1 milyon hektar ile Arjantin, 2 milyon hektar ile ABD ve 2 milyon hektar İspanya, 1,6 milyon hektar ile Çin izlemektedir.

Sahip olduğu toplam tarım arazisinde organik tarım alanının payı en yüksek olan ülke ise yüzde 30,2 ile Lihtenştayn olup onu yüzde 21,3 ile Arjantin, yüzde 16,9 ile de İsveç izlemektedir.

Ayrıca, tüm dünyada organik gıda pazarının; dünya organik tarım ticaretine ve iç pazar tüketimine konu olan değeri 59 milyar dolardır. Bu değer %45'i ABD tarafından gerçekleştirilirken, bunu Almanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Kanada ve İtalya izlemektedir.

Dünyada kişi başına en çok ürün tüketen ülkeler arasında İsviçre, Danimarka, Lüksemburg, İsveç, Almanya, ABD, Kanada ve Fransa gelmektedir. Türkiye’de de organik tarım alanında devam eden reformlarla birlikte alt sektöre yönelik artan uluslararası ilgi karşılanmaya çalışılmaktadır. Türkiye şu anda ürettiği neredeyse tüm sertifikalı organik gıda ürünlerini, çoğunluğu Avrupa olmak üzere (yaklaşık %85’ini) ihraç etmektedir. GAP tarafından yürütülmüş olan GAP Organik Tarım Kümesi Projesi, bu bölgenin ve Türkiye’nin organik üretim kapasitesini yükseltmiş olup benzer projelerin yürütülerek potansiyelin daha da geliştirilmesi beklenmektedir.

Türkiye geneline bakıldığında, tahıl ve tahıl ürünlerinin tüketimi ilk sırada yer almaktadır. Tahıl grubu tüketimini takiben ikinci sırada sebze tüketimi gelmektedir. Et ve et ürünlerinin protein açısından çok önemli gıda maddeleri olmasına rağmen Türkiye genelinde yüzdesi diğer gıda gruplarının tüketimleri içerisinde şu an için sadece %3’tür. Süt ürünlerinden en fazla tüketim alışkanlığına sahip olunan ürünler yoğurt ve çeşitli peynirlerdir.

Buna ek olarak, “helal gıda” üretimi potansiyeli çoğunluğu Müslüman olan Türkiye için önemli fırsatlar sunmaktadır. GİMDES’e göre; dünyada 2 milyar nüfusa sahip İslam dünyasının helal gıda talep potansiyeli 860 milyar ABD doları olmasına rağmen, bunun ancak %14’ü karşılanabilmektedir.

Bu konuda Türkiye’nin 2014 Ulusal Planında tedbir 177’de “İslam ülkelerine yapılan ihracatta helal gıda standardı sorununun ortadan kaldırılması için uluslararası düzeyde kabul gören helal gıda standartlarının ihraç mallarda kullanımının yaygınlaştırılması için Türkiye’de yerleşik uluslararası kuruluşlarla işbirliği içinde çalıştay, seminer ve raporlama faaliyetleri yapılacağı ve ülkelerin uyguladığı helal gıda standartları incelenerek, ürünler bazında ülkelere göre standartların yer aldığı bir yayın hazırlanması” ifade edilmiştir.

Konu ile alakalı olarak 2017 yılında 7060 sayılı kanunla; helal uygunluk değerlendirme kuruluşlarını akredite etmek, bu kuruluşların ulusal veya uluslararası standartlara göre faaliyette bulunmalarını ve bu suretle düzenledikleri belgelerin ulusal ve uluslararası alanda kabulünü temin etmek üzere kamu tüzel kişiliğini haiz, idari ve mali özerkliğe sahip, özel bütçeli Helal Akreditasyon Kurumu kurulmuş olup günümüz itibarıyla faaliyetlerine devam etmektedir.

1.4 Sektörün Alt Sektörleri ve Etkileşim Halinde Olduğu Diğer Sektörler

Gıda sanayi, hammaddesinin büyük bölümünü tarım sektöründen elde etmektedir. Yapılan bir değerlendirmeye göre ülkemizde tarımsal ürünlerin ortalama %35-40’ı sanayide değerlendirilirken, bu oran gelişmiş ülkelerde %60-80 arasında değişmektedir. Alt sektörler bazında bu oran %3 ile 100 arasında değişmektedir.

Yeterli hammadde üretimi yanında kaliteli, istikrarlı ve sürdürülebilir hammadde üretmek de oldukça önemlidir (Tablo 5).

Tablo 5: Bazı Tarım Ürünlerinin Sanayide Kullanma Oranları

Tarımsal Ürün	Sanayide Kul.Oranı (%)	Tarımsal Ürün	Sanayide Kul.Oranı (%)
Şeker Pancarı	100	Kırmızı et	6-7
Çay	100	Beyaz et	5
Fındık	95	Domates	20-30
Ayçiçeği	90	Meyve	9-10
Makarnalık Buğday	65	Sebze	5-6
Süt	40	Üzüm	3-5

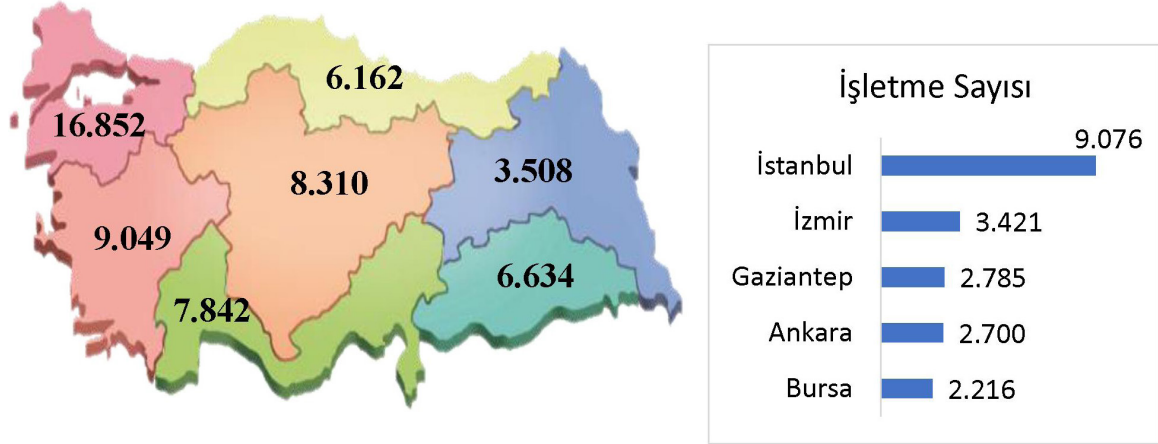
Gıda sanayinin tarım dışında, mal ve hizmet aldığı ulaşım (karayolu, demiryolu taşıması), enerji (elektrik, gaz, su), ambalaj, makine ve ekipman ile haberleşme, bankacılık ve sigortacılık perakende ve lojistik sektörleriyle sıkı işbirliği ve iletişimi bulunmaktadır. Alt sektörlerde yan ürünler fazladır ve değerlendirilmektedir. Özellikle yem sektörü tarafından satın alınarak değerlendirilen çok çeşitli ürünler bulunmaktadır.

1.5 Sektörün Bölgesel Yapısı Ve Kümelenmeler

Tarihsel olarak kümelenme yaklaşımının gelişimine bakıldığında, dünyanın en büyük ekonomisine sahip olan ve özellikle Dünya Ekonomik Forumu Küresel Ekonomik Raporlarında da ön sırada yer alan Amerika Birleşik Devletleri'nin bu alanda öncü bir rol oynadığı görülmektedir. Bilişim teknolojilerinin gelişmesinde önemli bir yere sahip olan Silikon Vadisi, Amerika Birleşik Devletleri'nde ortaya çıkan ilk kümelenme örneği olmuş ve bu alanda kaydedilen başarı kısa zamanda gıdadan tekstile, inşaat malzemelerinden savunma sanayine ve eğitime birçok alanda kümelerin ortaya çıkmasını sağlamıştır.

Türk sanayisinin rekabet edebilirliğinin ve verimliliğinin yükseltilerek, dünya ihracatından daha fazla pay alan, ağırlıklı olarak yüksek teknoloji ürünlerin üretildiği, nitelikli iş gücüne sahip, çevreye ve topluma duyarlı bir sanayi yapısına dönüşümünü hızlandırmak için belirli bir rekabet edebilirlik ve sürdürülebilirlik potansiyeli taşıyan, ulusal düzeyde önemi haiz ve ağırlıklı olarak imalat sanayinde faaliyet gösteren kümelenme teşebbüslerini desteklemek amacıyla, Bakanlığımız Sanayi Bölgeleri Genel Müdürlüğü tarafından, 15 Eylül 2012 tarihli ve 28412 sayılı Resmi Gazete'de "Kümelenme Destek Programı Yönetmeliği" yayımlanmış ve söz konusu yönetmeliğin uygulanmasına dair faaliyetlere başlanmıştır.

Şekil 2: Bölgelere Göre Gıda ve İçecek İşletme Sayıları ve En Fazla İşletmeye Sahip İller

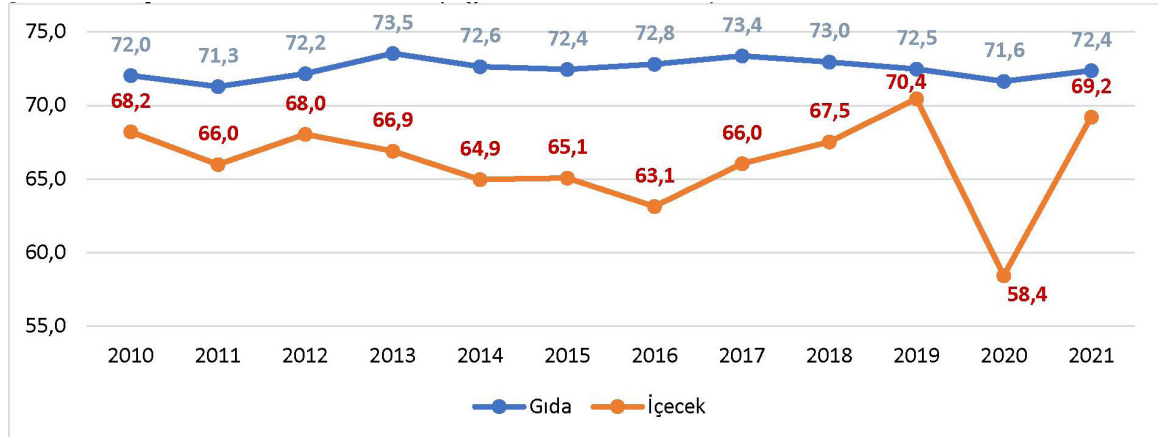
Kaynak: Girişimci Bilgi Sistemi, 2020

Türkiye’de gıda ve içecek sanayine ilişkin KOBİ’ler hemen hemen her yerde bulunmaktadır. Gıda ve içecek sanayine ilişkin bölge bazında kümelenmenin sırasıyla Marmara, Ege, İç Anadolu ve Akdeniz Bölgelerinde yoğunlaştığı görülmüştür. İl bazında bakıldığında ise; İstanbul, İzmir, Gaziantep, Ankara ve Bursa illerimizde gıda ve içecek ürünlerinin imalatına yönelik işletmelerin ağırlık kazandığı tespit edilmiştir.

1.6 Sektörün Kapasite Kullanımı

Merkez Bankası’nın sektörde faaliyet gösteren işyerlerine yaptığı anket verileri neticesinde gıda ürünleri imalatı sektöründe kapasite kullanım oranı 2021 yılında bir önceki yıla göre 0,8 puanlık bir artış yaşarken 2010 yılına göre 0,4 puanlık bir artış göstererek %72,4 olmuştur. İçecek sanayinde ise bir önceki yıla göre 10,8 puanlık artış, 2010 yılına göre ise 1 puanlık bir artış yaşanmıştır ve 2021 yılında sektörün kapasite kullanım oranı %69,2 olarak gerçekleşmiştir. (Şekil 3). Gıda ve içecek sektöründe covid-19 pandemisinin etkisiyle yaşanan üretim düşüşü 2020 yılının kapasite kullanım oranı verileri üzerinden anlaşılabilir olup 2021 yılında bu veriler tekrar pandemi öncesi dönem verilerine yaklaşmıştır.

Şekil 3: Kapasite Kullanım Oranı (Ağırlıklı Ortalama %)

Kaynak: Merkez Bankası, EVDS

Gıda ve içecek sektöründe covid-19 pandemisinin etkisiyle yaşanan üretim düşüşü 2020 yılının kapasite kullanım oranı verileri üzerinden anlaşılmakta olup 2021 yılında bu veriler tekrar pandemi öncesi dönem verilerine yaklaştı.

1.7 Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı

SGK verilerine göre 2021 yılında gıda ürünleri imalatında 516.398 sigortalı çalışan, içeceklerin imalatında ise 17.859 sigortalı çalışan bulunmaktadır (Tablo 6).

Tablo 6: Sektörün İşyeri Sayısı ve İstihdamı

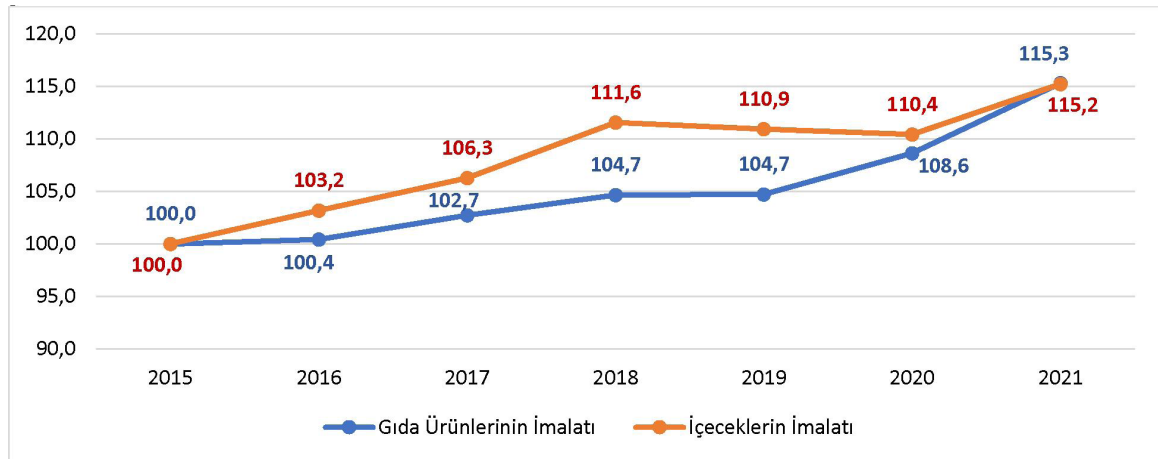
Yıl	Gıda Ürünlerinin İmalatı		İçeceklerin İmalatı	
	İşyeri Sayısı	Sigortalı Çalışan Sayısı	Girişim Sayısı	Sigortalı Çalışan Sayısı
2015	41.975	441.794	648	15.104
2016	41.896	434.823	658	14.695
2017	42.846	446.064	665	15.624
2018	43.427	444.535	669	15.869
2019	45.097	446.144	681	15.827
2020	46.008	489.386	706	16.855
2021	48.106	516.398	760	17.859

Kaynak: SGK (Her yılın aralık ayı verileridir.)

2015 yılında gıda ürünlerinin imalatı sektöründe 41.975 işyeri faaliyet gösterirken işyeri sayısı yaklaşık %14,7 artış ile 2021 yılında 48.106'ya yükselmiştir. Gıda ürünlerinin imalatı sektörüne ilişkin istihdama bakıldığında ise 2015 yılında sektörde 441.794 sigortalı çalışan bulunurken 2021 yılında yaklaşık %16,9'luk artışla 516.398 kişiye ulaştığı görülmektedir.

2015 yılında içeceklerin imalatı sektöründe ise 648 işyeri faaliyet gösterirken işyeri sayısı yaklaşık %17,3'lük artış ile 2021 yılında 760'a yükselmiştir. İçeceklerin imalatı sektöründe 2015 yılında sigortalı çalışan sayısı 15.104 olup 2021 yılında %18,2'lik bir artışla 17.859'a ulaşmıştır.

Şekil 4: İstihdam Endeksi Yıllık Ortalama

Kaynak: TÜİK (2015=100, 4 Dönem Ortalaması)

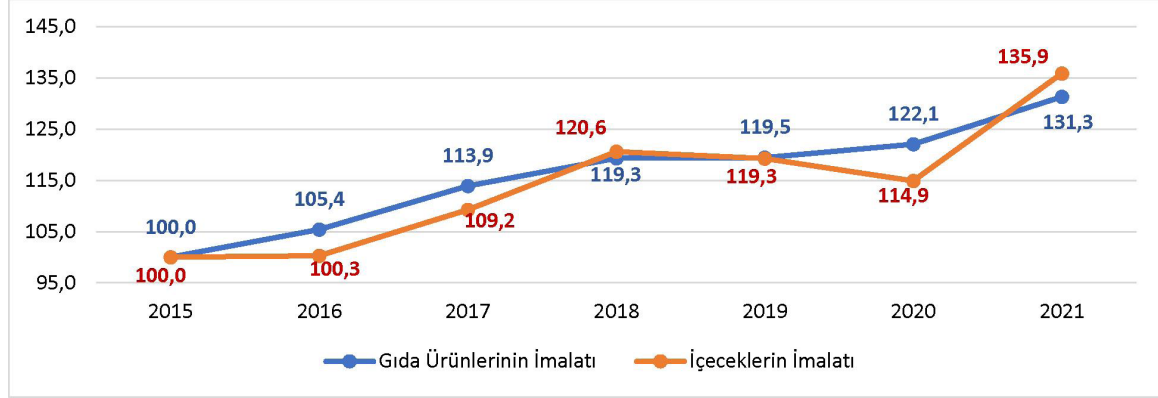

TÜİK İstihdam Endeksi, 2021 yılında gıda ürünleri imalatı sektöründe bir önceki yıla göre 6,7 puan artarken içeceklerin imalatı sektöründe pandeminin etkisinin ve pandemiyle birlikte gelen kısıtlamaların azalmasıyla 4,8 puanlık bir artış yaşanmıştır. (Şekil 4).

1.8 Sektörün Üretim Endeksi

TÜİK verilerine göre; 2020 yılında 121,1 olan yıllık ortalama gıda sektörü üretim endeksi, 2021 yılında 131,3 olarak gerçekleşmiştir. İçecek sektöründe ise 21 puanlık bir artış yaşanmış ve 2021 yıllık ortalama üretim endeksi 135,9 olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 5: Sanayi Üretim Endeksi Yıllık Ortalama

Kaynak: TÜİK (2015=100)

Covid-19 pandemisinin etkisinin azalmasının üretim endeksi üzerinde olumlu etkisinin olduğu değerlendirilmektedir.

1.9 Gıda Ve İçecek Sanayi'nde Katma Değer

TÜİK 2020 Faktör Maliyetiyle Katma Değer İstatistikleri'ne göre; gıda sanayinde faaliyet gösteren işletmeler tüm imalat sanayi sektörleri içinde en yüksek katma değeri oluşturmuşlardır.

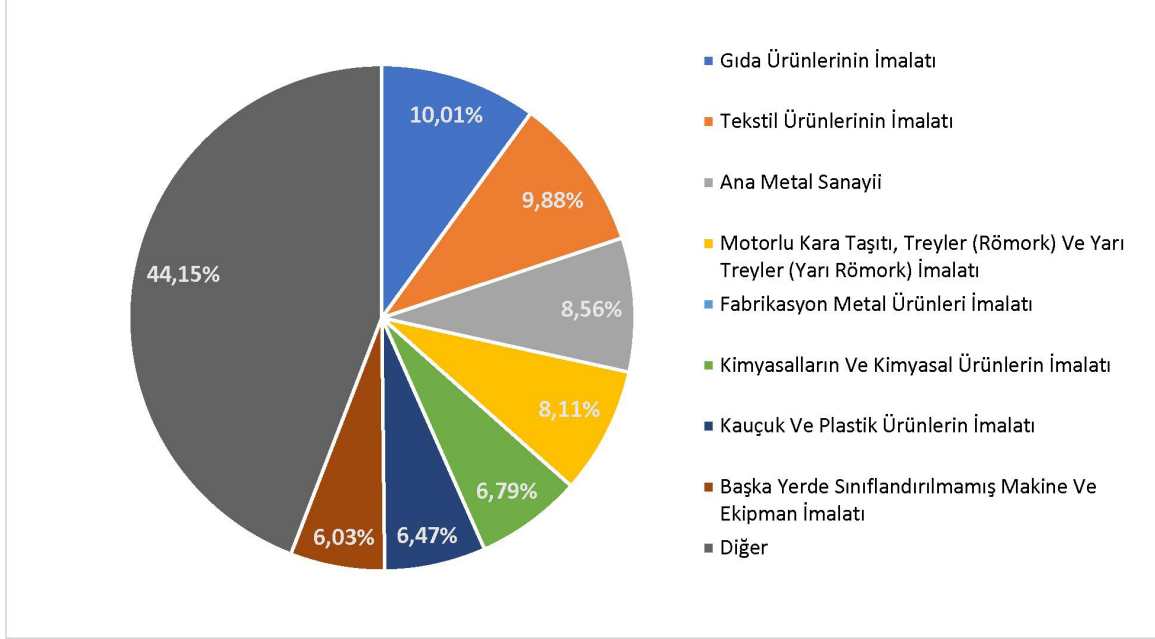
Tablo 7: Gıda ve İçecek Sanayinde Sektör Bazında Katma Değer (Milyar TL)

SEKTÖRLER	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Gıda Ürünlerinin İmalatı	14,1	15,8	18,7	22,1	26,3	31,6	36,6	44,6	53,9	64,5
İçeceklerin İmalatı	1,4	1,5	1,6	1,8	2,1	2,2	2,7	3,1	3,6	3,6
Toplam	15,5	17,3	20,3	23,9	28,4	33,8	39,2	47,7	57,5	68,1

Kaynak: TÜİK

Gıda ve içecek sanayi sektörü toplam katma değeri, 2011 yılında 14,1 milyar TL iken, 2020 yılında % 357 oranında artarak 64,5 milyar TL olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 6: Katma Değerin Sektörlere Göre Dağılım Grafiği (2020)

Kaynak: TÜİK

İmalat sanayinin bölümlerine göre oluşturulan faktör maliyetiyle katma değerde en yüksek paya sahip sektörler sırasıyla %10,01 ile gıda ürünlerinin imalatı, %9,88 ile tekstil ürünlerinin imalatı ve %8,56 ile ana metal sanayii olarak gerçekleşmiştir.

1.10 Sektörün Cirosu

Gıda ve içecek imalatı sektörü 2020 yılında yaklaşık 466,5 milyar TL ciro elde etmiştir. 2020 yılı gıda ve içecek sanayi cirosunun sanayi sektörü içindeki payı ise % 15,3 olarak gerçekleşmiştir (Tablo 8).

Tablo 8: Sektörün Cirosu

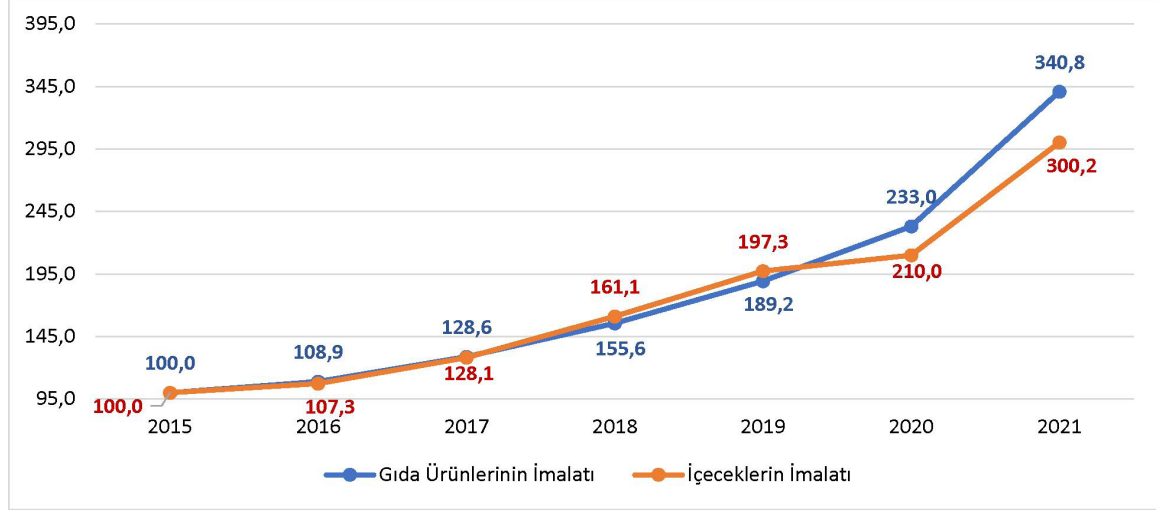
SEKTÖR	2020	
	Ciro (TL)	Oran (%)
Gıda Ürünlerinin İmalatı	447.119.120.283	14,7
İçeceklerin İmalatı	19.371.008.247	0,6
Gıda ve İçecek İmalatı Toplamı	466.490.128.530	15,3
İmalat Sanayi	3.051.887.662.406	100,00

Kaynak: TÜİK

Gıda ve içecek sanayi, ciro endeksinde her yıl düzenli bir artış göstererek pozitif trendini korumuştur (Şekil 7).

Şekil 7: Sektörün Ciro Endeksi

Kaynak: TÜİK, (2015=100)

2015 yılı referans alınarak hesaplanan ciro endeksi 2021 yılında gıda ürünlerinin imalatı sektörü için 340,8 olarak gerçekleşmiş olup içeceklerin imalatı için 300,2 olmuştur.

1.11 Sektörün Ar-Ge Faaliyetleri

Gıdanın insan yaşamının en temel ihtiyacı olması ve toplum sağlığı açısından kritik önem taşıması, gıda üretim-tüketim zincirini günümüzün en önemli konularından biri haline getirmiştir. Bu nedenle gıda sanayinde tüm üretim-tüketim zincirinin dahil edildiği Ar-Ge, teknoloji geliştirme ve inovasyon odaklı çalışmaların geliştirilmesi ve örnek projelerin desteklenmesi büyük önem taşımaktadır.

Tablo 9: Sektörün AR-GE Faaliyetleri (Milyon TL)

	2015	2016	2017	2018	2019	2020
İmalat Sanayi	5.155,7	7.616,1	9.856,1	13.666,5	17.833,5	20.201,1
Gıda Ürünlerinin İmalatı	113,3	163,5	240,1	345,8	320,2	381,3
İçeceklerin İmalatı	6,4	4,0	3,5	6,0	6,4	10,9
Gıda Ürünleri ve İçeceklerin İmalat Sanayi İçindeki Payı (%)	2,3	2,2	2,5	2,6	1,8	1,9

Kaynak: TÜİK

TÜİK'in verilerine göre 2019 yılında gıda ve içecek sektöründe toplam 326,6 milyon TL değerinde Ar-Ge harcaması yapılmış olup bu değer 2020 yılında 392,2 milyon TL olarak gerçekleşmiştir. 2020 yılında bir önceki yıla göre imalat sanayinin Ar-Ge harcamalarında ve sektörün Ar-Ge harcamalarında artış yaşanmıştır. Sektör, 2020 yılında imalat sanayi ar-ge harcamalarının %1,9'unu gerçekleştirmiştir.

Tablo 10: Gıda Ürünleri ve İçeceklerin İmalatı Sektöründe Faaliyet Gösteren Ar-Ge Merkezleri

AR-GE MERKEZİNİN ADI	İL
1 Abaloğlu Lezita Gıda Sanayi A.Ş.	İzmir
2 Aep Anadolu Etap Penkon Gıda Ve Tarım Ürünleri San. Ve Tic. A. Ş. Mersin	Mersin
3 Ak Gıda San. Tic. A.ş.	Sakarya
4 Aksuvital Doğal Ürünler Gıda San. Ve Tic. A.ş.	İstanbul
5 Altıparmak Gıda San. Ve Tic. A.ş.	İstanbul
6 Aromsa Besin Aroma Ve Katkı Maddeleri Sanayi Ve Ticaret A.ş.	Kocaeli
7 Ayşenur Ve Turan Gıda Kontrol Laboratuvarı A.ş.	İstanbul
8 Bahçivan Gıda Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Kırklareli
9 Besler Gıda Ve Kimya San. Tic. A. Ş	İstanbul
10 Beta Gıda San. Ve Tic. A.ş.	Adana
11 Continental Confectionery Company Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Tekirdağ
12 Danone Tikveşli Gıda Ve İçecek San. Ve Tic. A.ş	Kırklareli
13 Dardanel Önentaş Gıda San. A.ş.	Çanakkale
14 Detay Gıda Sanayi ve Ticaret A.Ş.	İstanbul
15 Dimes Gıda San. Ve Tic. A. Ş.	İzmir
16 Döhler Gıda Sanayi A. Ş. (Karaman)	Karaman
17 Döhler Gıda Sanayi Anonim Şirketi (İstanbul)	İstanbul
18 Durukan Şekerleme San. Ve Tic. A.ş.	Ankara
19 Durum Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi (arbella)	Mersin
20 Eker Süt Ürünleri Gıda San. Ve Tic. A.Ş.	Bursa
21 Eksun Gıda Tarım Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	Tekirdağ
22 Elvan Gıda Sanayi Ve Ticaret A.ş.	İstanbul
23 Endemix Doğal Maddeler A.Ş.	Kocaeli
24 Eti Gıda Sanayi Ve Ticaret A.ş.	Eskişehir
25 Euro Gıda Sanayi Ve Ticaret Anonim Şirketi	İzmir
26 Gedik Tavukçuluk Ve Tarım Ürünleri Ticaret Sanayi A.ş.	Uşak
27 Göknur Gıda Maddeleri Enerji İml. İth. İhr. Tic. ve San. A.Ş.	Niğde
28 K.f.c. Gıda A.ş.	İzmir
29 Kayseri Şeker Fabrikası A.Ş.	Kayseri
30 Kerevitaş Gıda Sanayi Ve Ticaret A.ş.	Bursa
31 Kervan Gıda San. Ve Tic. A.ş.	İstanbul
32 Kızılay İçecek A.ş	Afyonkarahisar

33	Maysa Gıda Sanayi Ve Ticaret A.ş.	İstanbul
34	Muratbey Gıda San. Tic. A.ş.	Uşak
35	Muratbey Üretim Teknolojileri	Uşak
36	Niyazi Önen Gıda San. A.ş.	İstanbul
37	Nuvita İlaç Ve Kimya Sanayi Ticaret Anonim Şirketi	İstanbul
38	Pak Gıda Üretim Ve Pazarlama A.ş.	Kocaeli
39	Panagro Tarım Hayvancılık Gıda Sanayi Ve Ticaret A.ş.	Konya
40	Pınar Entegre Et Ve Un Sanayii Anonim Şirketi	İzmir
41	Pınar Süt Mamulleri Sanayii A.ş.	İzmir
42	Polen Un Ve Gıda Katkı Maddeleri San. Ve Tic. A.ş.	İstanbul
43	Sbs Bilimsel Bio Çözümler San. Ve Tic. A.ş.	İstanbul
44	Sunar Mısır Entegre Tesisleri San Ve Tic. A.Ş.	Adana
45	Sütaş Süt Ürünleri A.ş.	Bursa
46	Şölen Çikolata Gıda San. Ve Tic. A.ş. (gaziantep)	Gaziantep
47	Şölen Çikolata Gıda San. Ve Tic. A.ş. (istanbul)	İstanbul
48	Tat Gıda Sanayi A.Ş.	Bursa
49	Tayaş Gıda San. Ve Tic. A.ş.	Kocaeli
50	Tören Gıda Sanayi Ve Ticaret A.ş.	Gaziantep
51	Tunay Gıda Sanayi Ve Ticaret A.ş.	Erzincan
52	Uludağ İçecek Türk A.Ş.	Bursa
53	Unilever Sanayi Ve Ticaret Türk A. Ş.	İstanbul
54	Unilever Sanayi Ve Ticaret Türk A.ş. (sarigazi)	İstanbul
55	Unmaş Unlu Mamüller Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	İstanbul
56	Ülker Bisküvi Sanayi A.ş.	Kocaeli
57	Ülker Çikolata Sanayi A.ş.	İstanbul
58	Yayla Agro Gıda Sanayi Ve Nak. A.ş.- Mersin Fabrika Ar-ge Merkezi	Mersin
59	Yörükoğlu Süt Ve Ürünleri San. Tic. A.Ş.	Antalya

Kaynak: STB Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü

Güncel veriler ışığında gıda ve içecek sektöründe faaliyet gösteren 59 adet Ar-Ge merkezi bulunmakta olup aşağıdaki tabloda listelenmiştir.

1.12 Sektörün Elektrik Tüketimi

2020 yılında gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı sektöründe 8.797 GWh elektrik tüketimi gerçekleşmiştir.

Tablo 11: Tüketici Gruplarına Göre Elektrik Tüketim Oranları

Tüketici Sınıfı	Toplam GWh	Oran (%)
Gıda, İçecek ve Tütün Ürünleri İmalatı	8.797	3,4
Sanayi Tüketimi	117.409	45,1
Türkiye Toplamı	260.083	100

Kaynak: Enerji İşleri Genel Müdürlüğü, Denge Tabloları (2020 yılı verileridir)

Türkiye’de gerçekleşen 260.083 GWh’lik elektrik tüketiminin yaklaşık %3,4’ü gıda, içecek ve tütün ürünleri imalatı yapan işletmeler tarafından gerçekleştirilmiştir. (Tablo 11)

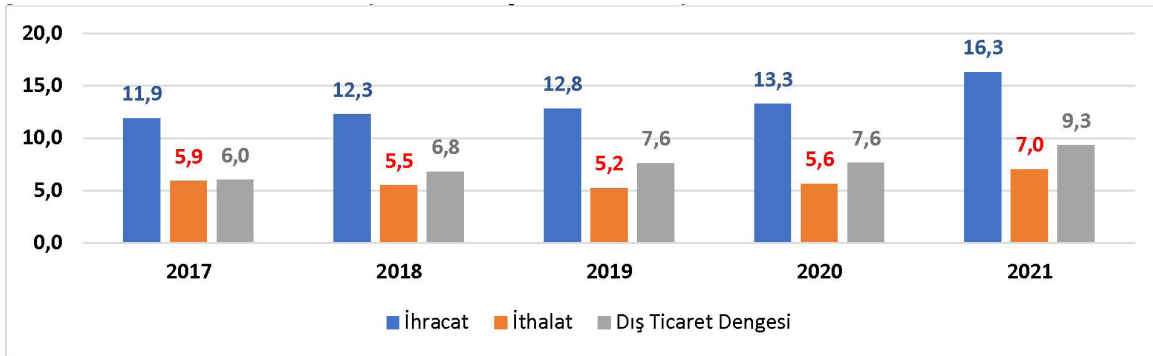
1.13 Sektörün Dış Ticareti

Ülkemiz, gıda ve içecek sektöründe dünyanın 22’nci büyük ihracatçısı konumunda yer almaktadır. (Kaynak:UN Comtrade, BEC, 2020)

Gıda ve içecek sanayinin ihracatı 2017 yılından itibaren sürekli artış göstermiştir. 2021 yılında sektör ihracatı 16,3 milyar \$ olarak gerçekleşmiştir. Sektör ihracatının toplam ihracat içindeki payı 2021 yılında %7,2 olarak gerçekleşmiştir.

2021 yılında ülke olarak toplam ihracatımız yaklaşık 225,4 milyar dolar olarak gerçekleşmiş olup Şekil 8’de görüldüğü gibi gıda ve içecek sektöründe 16,3 milyar dolar ihracat gerçekleştirirken ithalat 7 milyar dolar ve dış ticaret dengesi 9,3 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir.

Şekil 8: 2017-2021 Gıda ve İçecek Sanayi Sektörü Dış Ticareti

Kaynak: TÜİK (ISIC Rev.4) (Milyar Dolar)

Türkiye gıda ve içecek sektörü her yıl olduğu gibi 2021 yılında da yüksek oranda dış ticaret fazlası vererek ülke ekonomisine olumlu katkıda bulunmuştur. İhracatın daha da artırılması konusunda hammadde girdilerinin daha ucuza temin edilmesi ve kalite kriterlerinin sağlanması gerekmektedir.

Gıda ve içecek sanayinde ihracatın ithalatı karşılama oranı 2013 yılındaki %195 düzeyinden 2021 yılında %233'lere yükselmiş olup, ülke ekonomisine olumlu katkısı devam etmiştir.

Gıda ve içecek sektörü gerçekleştirdiği dış ticaret sayesinde ülkemiz ekonomisine yıllara göre hep pozitif etki sağlamış ve dış ticaret fazlası vermiştir. Sektör bunun yanında ülkemize gelen yabancı turistlere gıda ve içecek sağlamaktadır. Sektör bu kapsamda, ülke ekonomisine dış ticaret için gerekli masrafları yapmadan ülkemize gelen yabancılara gıda ve içecek satmaktadır. Sektör bu yönüyle de değerlendirildiğinde, yabancıların tükettiği gıda ve içecek değerinin, sektörün dış ticaret fazlasına eklenmesi gerektiği düşünülmektedir. Sektörün 2021 yılı dış ticaret fazlası olan 9,3 milyar dolara 5,4 milyar dolar daha eklendiğinde sektörün söz konusu gerçek dış ticaret fazlası 14,7 milyar dolara ulaşmaktadır.

Tablo 12: Yıllara Göre Turizmde Gıda ve İçecek Harcamaları

Yıllar	Yabancıların Harcama Türlerine göre Ülkemizde Yaptığı Yeme-İçme Harcamaları (Milyar Dolar)
2015	6,2
2016	5,1
2017	5,9
2018	5,9
2019	6,8
2020	2,8
2021	5,4

Kaynak: TÜİK

1.14 Sektörün Maliyet Bileşenleri

Gıda ve içecek sanayinde başlıca üretim maliyetleri hammadde, işçilik ve enerji giderlerinden oluşmaktadır. Faaliyet alanı tarımsal hammaddenin satın alınması, sonrasında işlenerek yüksek kaliteli gıda ve içecek ürünlerine dönüştürülmesidir. Bu sürecin odak noktasında yer alan üretim aşamasındaki en önemli konular; enerji kullanımı, sera gazı emisyonları, kaynak ve atık yönetimi, su ve atık su yönetimi ile ambalajlamanın iyi bir şekilde planlanarak yürütülmesidir. Bununla birlikte sektörün üretimine uygun teknolojinin eklenmesi, sektörün maliyet kalemlerini ciddi oranda azaltacaktır.

Diğer taraftan gıda ve içecek sanayisi için endüstriyel tipte tarımsal üretimin yeterince yapılmaması, tarımsal ham maddelerimizde kalite sorunu ve ham madde fiyatlarının yüksek oluşu maliyet kalemlerini arttırmaktadır.

Gıda ve içecek sanayinin iklim değişikliği üzerine etkisini, enerji kullanımından, atıklara özellikle ambalaj atıklarının etkilerini en aza indirmek için iyi tarım ve çiftçilik uygulamalarını geliştirmek gibi önceliklere yer verilmesi durumu, sektörün maliyetine ve ülke ekonomisine önemli bir katkı sağlayacaktır.

1.15 Sektörün Geleceği

Türkiye; gıda ürünlerinin üretimi, işlenmesi, Avrupa ve Ortadoğu pazarlarına ihracatı konusunda bölgesel üs konumundadır. Tarımsal çeşitliliği ve uygun iklimi ülkenin gıda işleme sektörüne sürekli hammadde tedarik etmesine imkan verirken gıda ve içecek alanında büyük bir ihracatçı konumunda olmasını sağlamaktadır.

Buna karşın Ülkemiz, dünya gıda ticaretinden %1,6 civarında oldukça düşük bir pay almaktadır. Aynı zamanda, temel sorun Türkiye’de tarımın sanayiye istenen kalite ve miktarda sürdürülebilir şekilde hammadde sağlayamamasıdır. Yapılan bir değerlendirmeye göre, ülkemizde tarımsal ürünlerin ortalama %30’u sanayide kullanılırken, bu oran gelişmiş ülkelerde %60-80 arasında değişmektedir. Günümüzde ülkeler iklim, ürün çeşitliliği, genetik zenginlik gibi sahip oldukları avantajlarını ekonomik ve milli değer haline getirme çabası içerisine girmiştir.

Bu nedenle gıda sanayinin rekabet gücünün artırılması gerekmekte, bu ise ancak sektördeki yapısal değişimlerin hızlandırılması ile mümkün görülmektedir. Bunun için tarım ve gıda sanayinin entegrasyonu yaygınlaştırılmalı, hammadde üretimini artırıcı ve çeşitlendirici faaliyetlere yer verilmeli, küçük işletmelerin etkinlikleri artırılmalı, gıda sektörünün bütün dallarında teknolojik yenilenmeye gidilmeli, kalite yönetim sistemleri etkin bir şekilde uygulanmalıdır.

TÜBİTAK tarafından yayınlanmış olan Ulusal Gıda Ar-Ge ve Yenilik Stratejisi’nde ülkelerin karşılaştırmalı üstünlük düzeylerinin artarak, sürdürülebilirlik ilkeleri ile şekillendiği bir dünyada stratejik bir alan olan gıda sektöründe disiplinler arası Ar-Ge ve yenilik faaliyetlerine odaklanılmasının bir gereklilik olduğu ve birçok ülkenin ulusal stratejilerini belirleyerek bu alanda sürdürülebilir büyümeyi sağlamak amacıyla mekanizmalarını şekillendirdiği ifade edilmektedir.

11. Kalkınma Planı (2019-2023) 23 Temmuz 2019 tarihli ve 30840 mükerrer sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Plan kapsamında sektörle alakalı olarak aşağıdaki tespit ve tedbirler yer almaktadır.

- Artan gıda talebi, iklim değişikliği, şehirleşme, toprak ve su kaynakları ile tarımsal ürünler ve üretici üzerinde baskı oluştururken; değişen iklime uygun bitki ve hayvan türlerinin geliştirilmesi, çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunması önem kazanmakta, daha az kaynakla gıda talebinin karşılanabilmesi için nitelikli işgücü ve teknolojiye ihtiyaç artmaktadır.
- Gelişmiş ülkelerin, yeni nesil uygulamalarla ticari üstünlüklerini devam ettirmeleri beklenirken, gelişmekte olan ülkeler de teknolojiye dayalı küçük tarım işletmeciliğini desteklemenin yanı sıra büyük ölçekli üretimlerle gıda zincirinde rekabetçi olma çabasıdadır.
- Giderek önemi artan toprak ve su kaynaklarının sürdürülebilir kullanımı, gıda güvenliği ve tarımsal nüfusun yerinde muhafaza edilmesi, ülkemizde kırsal kalkınma desteklerinin artırılması, tarımda daha fazla teknoloji ve bilgi kullanımı ile girdi kullanımının etkinleştirilmesi, pazarlama kanallarının çeşitlendirilerek üretimin talebe uygun yönlendirilmesi çabaları artmaktadır.
- Gıda dağıtım zincirindeki aracılık ve lojistik maliyetlerini azaltmayı teminen tarımsal üretimde örgütlü yapı güçlendirilecektir.
- Gıda lojistik ve depolama hizmetlerini uluslararası standartlarda sunacak, daha rekabetçi bir yapının oluşturulmasını sağlayacak düzenleme yapılacaktır.
- Tarım ürünlerinde arz ve rekolte tahminlerinin sağlıklı yapılabilmesine imkân veren bir erken uyarı sistemi kurularak, gıda ürünlerinde fiyat dalgalanmasının büyük veri ve ileri analitik yöntemler kullanılarak yakından takip edileceği Ürün Gözetim Mekanizması hayata geçirilecektir.
- Taze meyve-sebze piyasasında mevsimselliği ve yüksek fiyat artışlarını dengeleyici bir unsur olarak teknolojik örtü altı üretim ile modern sulama sistemleri desteklenecektir.
- Gıda kontrol laboratuvar altyapısı güçlendirilecek, kontrol hizmetlerinin etkinliği artırılabilecektir.
- Gıda güvenliğini teminen etkin stok yönetimi, arz zincirinde kayıpların azaltılması, israfın önlenmesi, piyasaların düzenlenmesine yönelik kural ve kapasitelerin geliştirilmesi sağlanacaktır.

Özetle Plan kapsamında kaynakların etkin kullanımı ve gelişen teknoloji ışığında güvenli, sürdürülebilir, denetlenebilir ve şeffaf bir gıda üretim sisteminin önümüzdeki dönemde tesis edilmesi ve buna bağlı olarak gıda kaynaklı enflasyonun azaltılması amaçlanmaktadır.

Üretim faaliyetlerinden azami yararı sağlamak için tarım ve gıda sektörlerinde yapılan çalışmaların bilim ve teknolojinin gösterdiği şekilde yürütülmesi zorunludur. Türkiye açısından tarım ve gıda sektörlerinden elde edilecek gelir artışı toplum refahını, zenginliği ve yaşam kalitesini arttırmada önemli bir potansiyele sahiptir. Küreselleşme olgusu içerisinde, çok uluslu tekellerin güç kazanması, gelişmiş ülkelerin tarım ve gıda üzerinde hâkimiyet kurma istekleri, bilim ve teknolojiye baş döndürücü gelişmeler konuyu daha da karmaşık hale getirmektedir.

Öte yandan geçtiğimiz iki sene boyunca dünyada bir numaralı gündem maddesi olan covid-19 pandemisinin etkilerinin devam etmesi ve bunun üzerine yaşanan Rusya-Ukrayna savaşı insanları gıdaya erişim konusunda endişelendirmiştir. Özellikle bitkisel yağ olmak üzere temel gıda maddelerine olan talep anlık olarak üst seviyelere çıkmış ve bu ise fiyatlarda hızlı yükselişlere sebep olmuştur. Bu hassasiyetin yakın gelecekte devam etmesi muhtemeldir.

Bu bağlamda önümüzdeki yıllarda olması beklenen ve öne çıkan başlıca gelişmeler;

- ▶ Nanoteknolojilerin uygulanması, üretimde robotların kullanılması,
- ▶ Ürünler bazında ülkelerin özelleşmesi, kalite ve marka bilincinin yaygınlaşması,
- ▶ Çevre bilincinin yaygınlaşması ve doğal kaynaklar korunması, atıkları yeni ürünlere dönüştüren yöntemlerin geliştirilmesi, yayım ve eğitim çalışmalarının hız kazanması,
- ▶ Artan nüfusun beslenmesi için yoğun üretimin kaçınılmaz olarak sürdürülmesi,
- ▶ Ürün çeşitliliği ile fonksiyonel gıdaların talep ve tüketimlerinin artması,
- ▶ Gıda endüstrisinde ısıl işlem gibi geleneksel teknolojilerin yerine besin elemanlarını daha az tahrip eden çevre dostu teknolojilerin kullanılması,
- ▶ Gıdaların daha az hacimde daha yüksek besleyici değerde üretilebilmesi,
- ▶ Akıllı mutfak donanımlarının kullanımının yaygınlaşması ve bunun gıdaların hazırlanış biçimleri üzerinde etkisi,
- ▶ Gıdaların hijyenik kalitesi, işlenmesi, sınıflandırılması ve paketlenmesinde, biyosensörlerden ve çok amaçlı enzimlerden yaygın ve etkin bir biçimde yararlanılması,
- ▶ Tekelleşme eğilimlerinin artması.

2. SEKTÖRÜN YILLIK DEĞERLENDİRMESİ

2.1 Son Dönemdeki Sektöre İlişkin Türkiye ve Dünyadaki Gelişmeler

Gıda ve içecek sektörünün doğrudan bağlı olduğu ve hammaddesinin çok büyük bir kısmını sağlayan tarım sektörünün GSYH değeri 2021 yılında bir önceki yıla göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak %2,2 azalmıştır.

Tarımsal üretim miktarları, 2021 yılında bir önceki yıla göre tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde %13,4 azalırken, sebzelerde %1,8, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde %5,4 oranında artış göstermiştir. Buna göre üretim miktarları 2021 yılında yaklaşık olarak tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerde 61,7 milyon ton, sebzelerde 31,8 milyon ton, meyveler, içecek ve baharat bitkilerinde 24,9 milyon ton olarak gerçekleşmiştir.

Gıda fiyatlarındaki artış ve buna bağlı olarak oluşan enflasyon, ülkemizin ve gıda ve içecek sektörümüzün en önemli problemlerinden bir tanesidir. 2021 yılı enflasyon oranı (TÜFE) %36,08 olarak gerçekleşmiş olup gıda ve alkolsüz içecekler grubunda enflasyon %43,8 olmuştur. Konuyla alakalı olarak; gıdadan kaynaklanan enflasyonun azaltılması ile çiftçilerimizin istikrarlı bir gelir elde edebilmesi ve tüketicinin makul fiyatla tarımsal hammaddeyi temin edebilmesi amacıyla kurulmuş olan ve sekreteryası Merkez Bankası tarafından yürütülen Gıda ve Tarımsal Ürün Piyasaları İzleme ve Değerlendirme Komitesi'nin çalışmaları devam etmektedir.

Koronavirüs pandemisi başlangıcında dünya genelinde var olan panik, insanları kıtlık endişesiyle gıda stoku yapmaya itmiştir. Evlerde stok yapmak için de genellikle kuru gıdalar, yağ, dayanıklı süt ve et ürünleri tercih edilmekte olup bu alanlarda faaliyet gösteren firmalar üretimlerini artırarak talebe cevap vermeye gayret etmiştir. Salgının etkisinin azalmasıyla bu panik ortadan kalkmış olup Rusya-Ukrayna arasında yaşanan savaş son dönemde gıda fiyatlarının hızla artmasına sebep olmuştur.

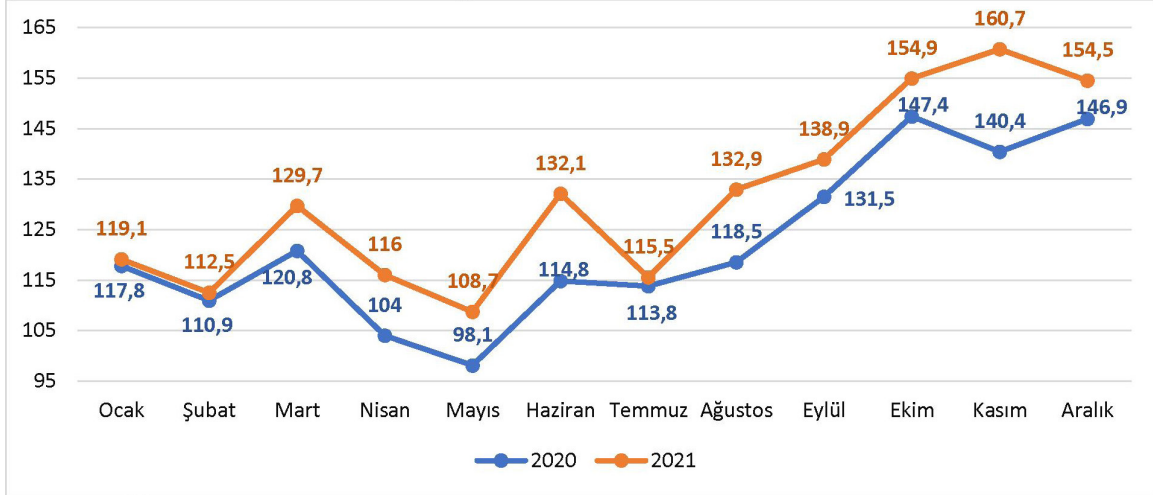
Tarımsal üretimin sürdürülebilir bir şekilde devamı için Tarım ve Orman Bakanlığı ile Çevre , Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının ortak çalışmasıyla önemli bir proje yürütülmektedir. Proje kapsamında hazineye ait kullanılmayan tarım arazileri, örnek ekilişler için çiftçilerimizin kullanımına açılacaktır. Böylece tarım arazilerimizden en etkin şekilde çiftçilerimizin yararlanması sağlanacaktır.

Pilot uygulama olarak başlatılan bu çalışmada, ilk etapta 9 milyon 700 bin metrekare alanda ekim yapılacak olup hububat, baklagiller, yağlı tohumlar ve yem bitkileri gibi stratejik ürünlerimizin ekilmesi sağlanacaktır.

2.2 Sektörün Üretim Endeksi Değerlendirmesi

Gıda ürünleri imalatı sanayi üretim endeksi, 2021 yılında aylar bazında bir önceki yılın aynı ayları ile kıyaslandığında önceki yılın sürekli üstünde gerçekleşmiştir (Şekil 9).

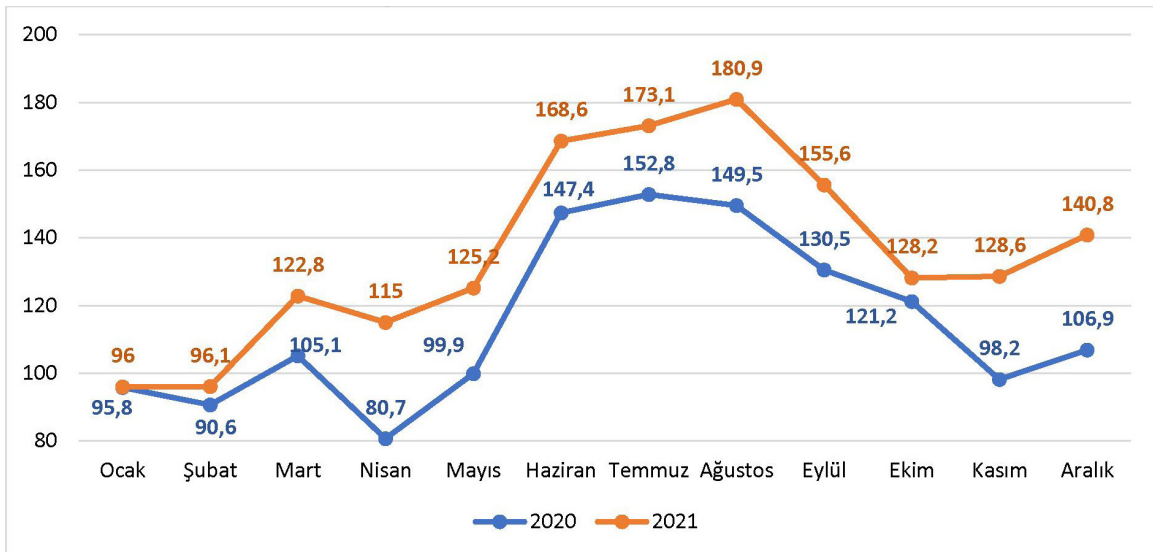
Şekil 9: Gıda Ürünleri İmalatı Sanayi Üretim Endeksi

Kaynak: TÜİK, (2015=100)

İçeceklerin imalatı sanayi üretim endeksi, 2021 yılında aylar bazında sürekli önceki yılın endeksinden yüksek olarak gerçekleşmiştir. Covid-19 pandemisi sebebiyle ev dışı tüketimin oldukça azalmasıyla 2020 yılının nisan ayında 80,7 olarak gerçekleşen sanayi üretim endeksi 2021 yılının ağustos ayında 180,9'a kadar yükselmiştir (Şekil 10).

Şekil 10: İçecek İmalatı Sanayi Üretim Endeksi

Kaynak: TÜİK, (2015=100)

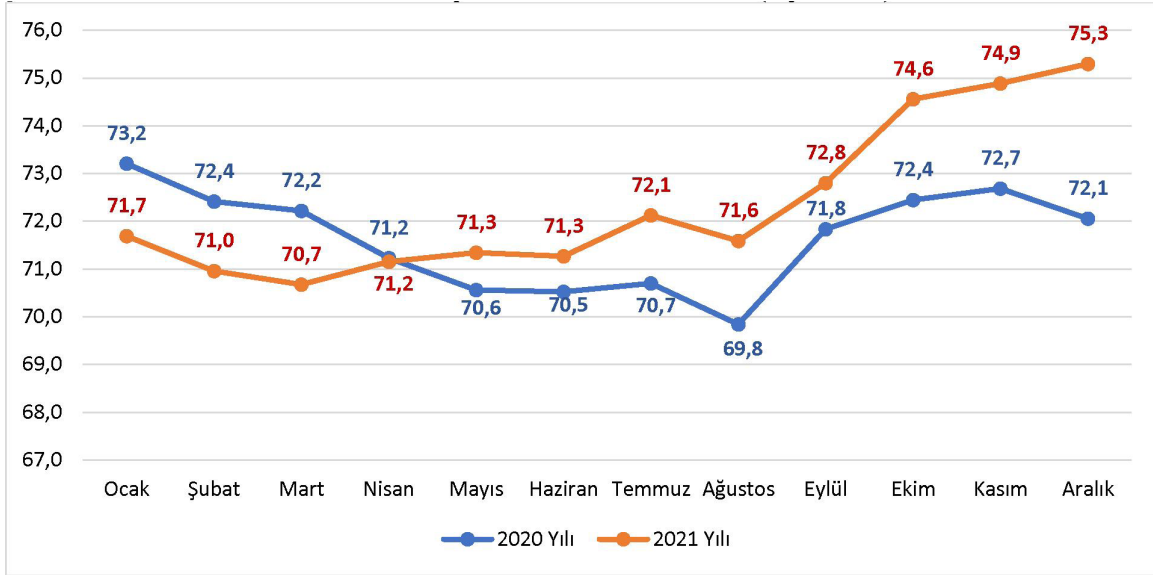

Sanayi üretim endeksi verilerine bakıldığında sektörün genelinde pandeminin başlangıcında yaşanan olumsuz etkinin 2021’de azaldığı değerlendirilmektedir.

2.3 Sektörün Kapasite Kullanım Oranı Değerlendirmesi

2021 yılı kapasite kullanım oranı verileri aylık bazda incelendiğinde nisan ayından itibaren önceki senenin üzerinde gerçekleştiği görülmektedir. Bu durumun yaşanmasında 2020 yılının mart ayında pandeminin başlamasının önemli bir etken olduğu değerlendirilmektedir. (Şekil 11).

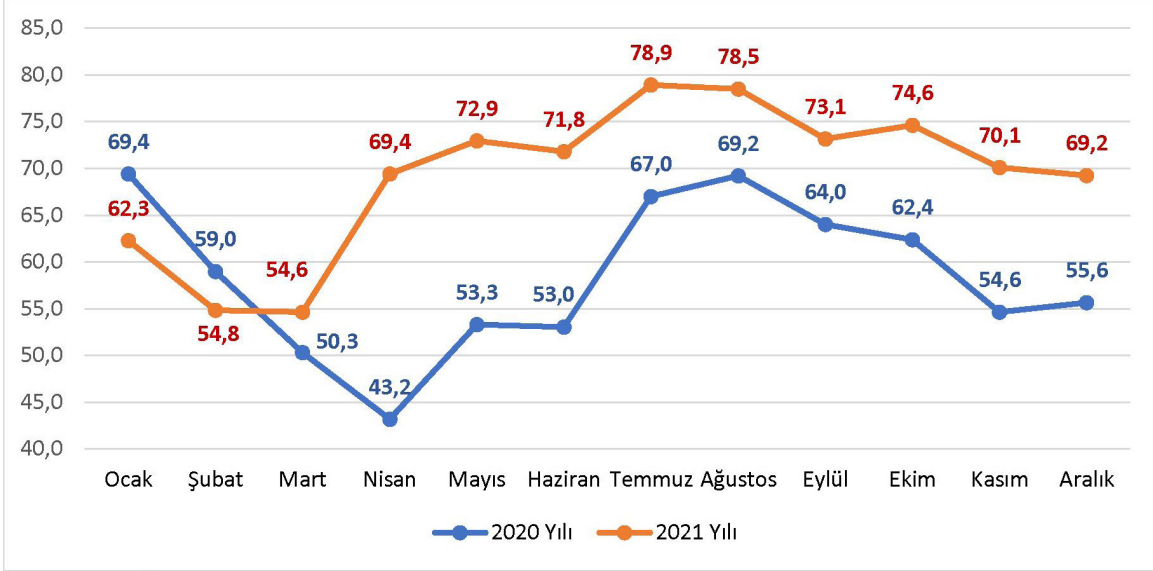
Şekil 11: Gıda Ürünleri İmalatı Kapasite Kullanım Oranı (Aylık %)

Kaynak: T.C. Merkez Bankası

İçeceklerin imalatı sektörünün 2021 yılı KKO verileri incelendiğinde ocak ve şubat aylarında önceki yılın gerisinde kaldığı, diğer aylarda ise önceki yılın üzerinde kapasite kullanım oranlarının gerçekleştiği görülmektedir. (Şekil 12).

Şekil 12: İçecek İmalatı Kapasite Kullanım Oranı (Aylık %)

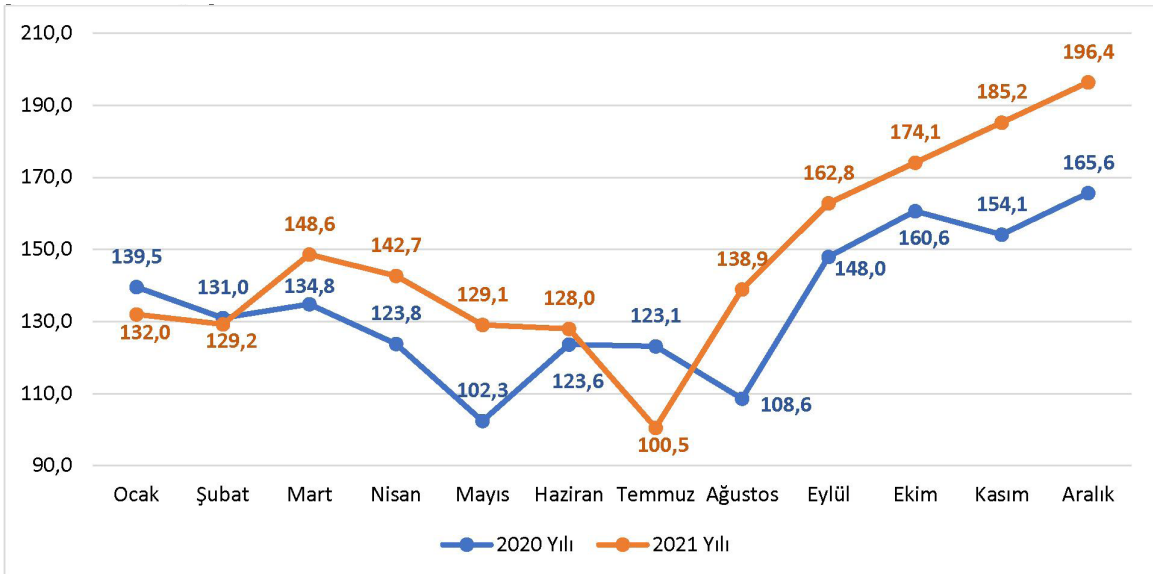
Kaynak: T.C. Merkez Bankası

Bu durumun yaşanmasında 2020 yılının mart ayında pandeminin başlamasının önemli bir etken olduğu değerlendirilmektedir.

2.4 Sektörün İhracat ve İthalat Değerlendirmesi

TÜİK 2015=100 temel yılı dış ticaret endekslerine göre, 2021 yılının ocak-aralık dönemi ile bir önceki yılın aynı dönemi kıyaslandığında ocak, şubat ve temmuz aylarında önceki yılın gerisinde kaldığı görülmektedir. (Şekil 13).

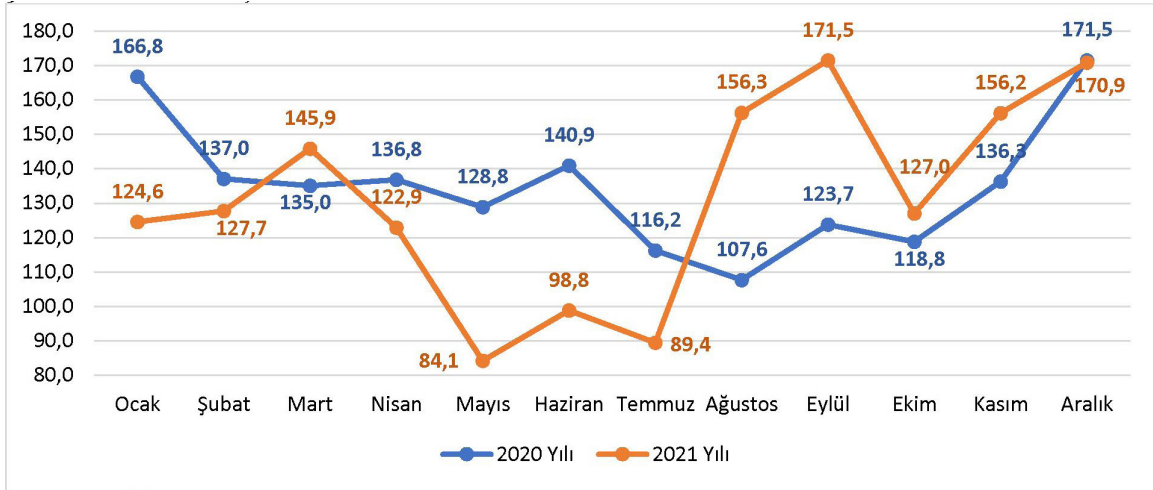
Şekil 13: Gıda, İçecek ve Tütün Sektörü İhracat Miktar Endeksi

Kaynak: TÜİK, SITC REV4 (2015=100)

Dış ticaret verilerinden hesaplanan 2015=100 temel yılı dış ticaret endekslerine göre, ithalat endeksinde 2021 yılı ocak-aralık dönemine bir önceki yılın aynı dönemine göre bakıldığında en yüksek artış ağustos ayında gözlenmiştir Sektörde en yüksek düşüş ise mayıs ayında gerçekleşmiştir. (Şekil 14).

Şekil 14: Gıda ve İçecek Sektörü İthalat Miktar Endeksi

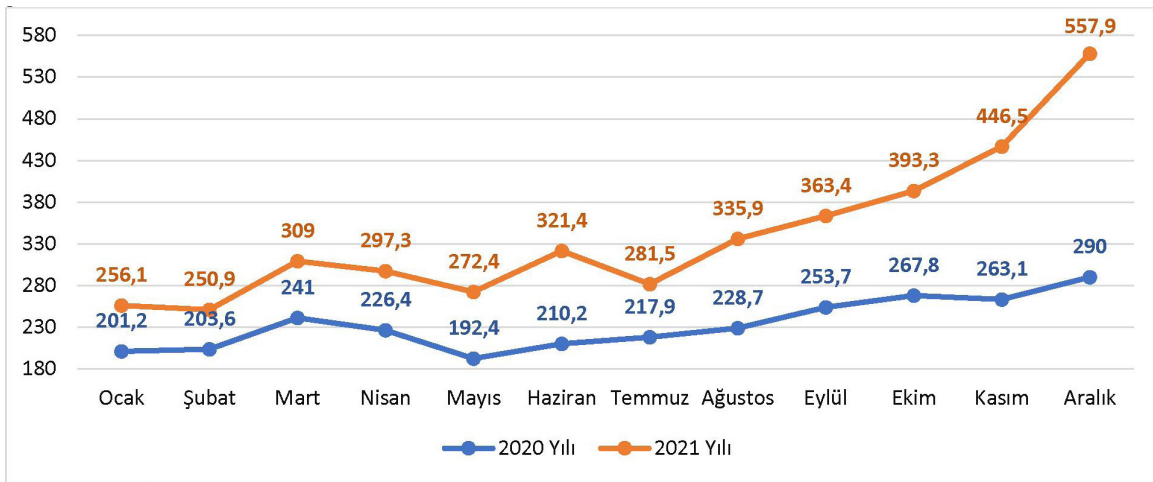
Kaynak: TÜİK, SITC REV4 (2015=100)

Bu anlamda sektörün ihracat miktarının dalgalı bir seyir izlediği değerlendirilmektedir

2.5 Sektörün Ciro Değerlendirmesi

2021 Ocak- Aralık döneminde gıda ürünleri imalatı ciro endeksinde geçen yıla göre gözle görülür bir artış yaşanmıştır. Yaşanan büyük artış oranlarında gıda fiyatlarında meydana gelen artışın önemli bir etkisinin olduğu değerlendirilmektedir (Şekil 15).

Şekil 15: Gıda Ürünleri İmalatı Ciro Endeksi

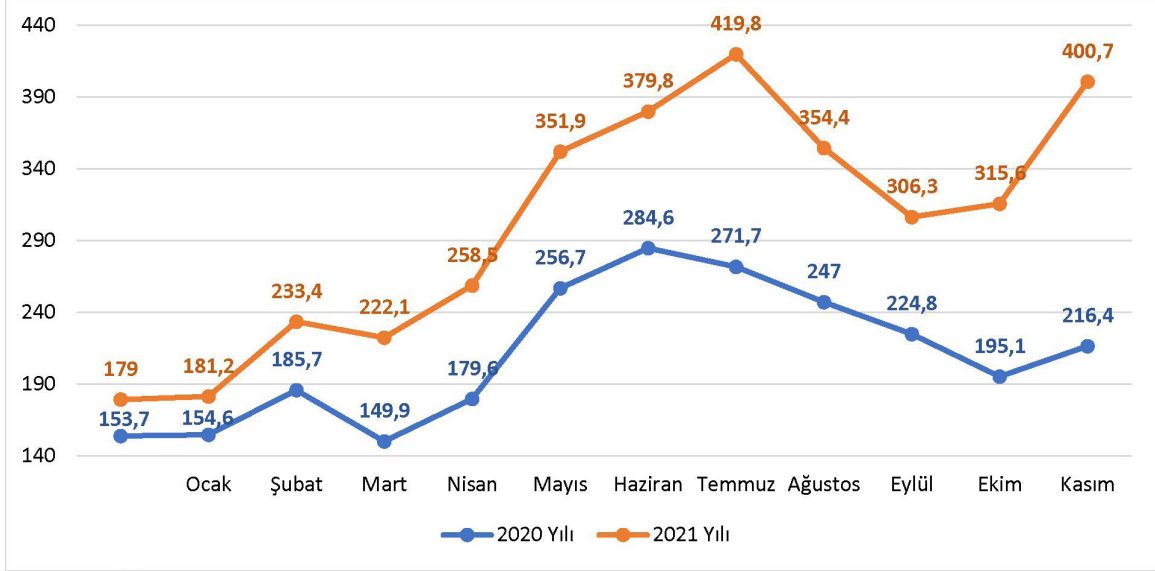

Kaynak: TÜİK, (2015=100)

2021 yılı ocak-aralık döneminde içeceklerin imalatı ciro endeksleri aylar bazında sürekli bir önceki yılın üzerinde seyretmiş olup yüksek artış oranları gözlemlenmiştir.

Şekil 16: İçecek İmalatı Ciro Endeksi

Kaynak:TÜİK, (2015=100)

2021 yılında gıda ürünleri imalatı ve içeceklerin imalatı sektörlerinde, bütün aylarda, ciro endeksi önceki yılın aynı aylarına göre daha yüksek gerçekleşmiştir.

3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Geçtiğimiz yıl içinde gıda ve içecek sektörümüzün üretim endeksi, pandeminin etkisinin azalmasıyla birlikte sürekli olarak önceki yılın üzerinde gerçekleşmiştir. 2020 yılında pandeminin başlangıcında düşen üretim endeksi, sonraki aylarda ve 2021 yılında genel itibariyle yüksek seyretmiştir.

Gıda ürünlerinde yaşanan fiyat artışlarının da etkisiyle sektörün ciro endeksinde önceki yıla göre önemli artışlar gözlenmiştir.

2020 yılında sektörde gerçekleştirilen Ar-Ge harcamaları ise bir önceki yıla göre artmış olup imalat sanayi içinde %1,9'luk bir paya sahip olmuştur. 2021 yılı itibariyle 61 olan gıda alanında faaliyet gösteren Ar-Ge merkezi sayısı 2022 yılında 59 olmuştur.

Sektör 16,3 milyar \$'lık ihracatı ve 7 milyar \$'lık ithalatı ile Ülkemiz dış ticaret açığının kapatılması yönünde 9,3 milyar \$ değerinde dış ticaret fazlası vererek olumlu katkıda bulunmuştur.

Türkiye'de gıda sektörünün durumu ve gelişimi, ekonomik gelişmeye olan çarpan etkisi, ileri ve geri bağlantıları, diğer ilişkili sektörler, istihdam ve döviz girdisi yanında özellikle de kaynak kullanımı yönüyle de değerlendirilmelidir. Bölgesel ve kırsal gelir dağılımının eşitliğinde, gıda ve içecek sektörü önemini ve gerekliliğini korumaktadır. Tüketicinin güvenilir gıda gereksinimini karşılamada önemli bir güç olan gıda sektörüne ilişkin mevzuattaki gelişmeler de tüketici bilincinin artmasına ve gelişmesine katkıda bulunmaktadır. Sektör, tarımla olan geri bağlantısı ve pazar, dağıtım sektörü, teknoloji ile ilgili olan ileri bağlantıları nedeniyle sürekli gelişme eğilimi göstermektedir. Bu eğilim artan sektörel yatırımlarla da gelişimine devam etmektedir. Sektörün büyüme yapısı ve gelişiminde kayıt dışılık ve haksız rekabet, pazarla entegrasyon, altyapı sorunları ve tarım sektörü ile işbirliği rol oynamaktadır. Bu süreçte bilgi ve verilerin güvenilirliğinin artırılması ve paralel olarak üretim ve tüketim istatistiklerindeki eksiklerin giderilmesi, belirlenen strateji ve hedeflere ulaşılabilmesi açısından önemli görülmektedir.

Gıda enflasyonu Ülkemiz için önemli bir sorun olup arz açığı gıda enflasyonunun ana nedenlerinden biri olarak tanımlanmaktadır. Bu sorun çok boyutlu olmakla birlikte nedenleri incelendiğinde en başta verimin düşük oluşu göze çarpmaktadır. Ülkemizde hisselilik, mülkiyet ihtilafı gibi nedenlerle tarımsal üretimde kullanılmayan araziler ile bazı meralar atıl durumdadır. Atıl tarım arazilerinin tarımsal üretime kazandırılması için gerekli kurumsal ve hukuki altyapı oluşturulması ile bu konuda ilerleme sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Hazine arazilerinde tarım yapılmasına yönelik çalışmaların bu anlamda faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Başta kooperatifçilik olmak üzere, üreticiler arasındaki organizasyonlar güçlendirilmeli ve bunların tarım sektörüne yönelik politika belirleme süreçlerine katılımı sağlanmalıdır. Kooperatiflerin dikey entegrasyon yoluyla tarım sektörünün tüm dikey ilişkili katmanlarında var olması ve böylece katmanlar arası işlem maliyetlerinin düşürülmesine yönelik adımların atılması önemli görülmektedir.

Ülkemizde mevcut durumda gıda güvenilirliği noktasında ciddi bir bilgi kirliliği olduğu dikkat çekmektedir. Bu bilgi kirliliğinin ortadan kaldırılması noktasında Türkiye’de endüstriden ve kamudan bağımsız şekilde konumlandırılacak olan üst kurul niteliğinde bir yapının oluşturulmasının sektöre önemli katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Gıda Sanayi, hijyen anlamında, HACCP (Tehlike Analizi ve Kritik Kontrol Noktaları) ve ISO 22000 Gıda Güvenliği Yönetim Sistemi) standartlarının benimsenmiş olması sebebiyle pandemi şartlarında üretime en hazır sektörlerden biri olarak ön plana çıkmıştır. Pandemi ile birlikte günlük hayatımıza giren maske ve dezenfektan gibi kavramlar ile birlikte bone ve daha fazlası gıda sanayinde hali hazırda kullanılmaktaydı. Bu anlamda gıda sanayi pandemi şartlarında üretime kolay uyum sağlamıştır.

Covid-19 pandemisi sürecinde lojistik sektörüyle beraber gıda sanayi sektörü hayati bir rol üstlenmiş ve insanların yeterli ve besleyici gıdaya ulaşması temin edilmiştir. Sektör bu anlamda başarılı bir sınav vermiştir. Tarımsal üretim ve gıda sanayinin önemi bir kez daha anlaşılmış, gıda güvenliği ve gıda güvencesi hususlarının önemi daha net bir biçimde görülmüştür.

Gıda sanayi de diğer sektörler gibi pandemiden bir ölçüde olumsuz yönde etkilenmiştir. Kapasite kullanım oranları üzerinden sektörün iki ana kolu olan gıda ürünleri imalatı ve içeceklerin imalatı sektörleri özelinde bir inceleme gerçekleştirdiğimizde bu sektörlerinin pandemiden farklı oranlarda etkilendiği gözlemlenmektedir. Pandeminin Ülkemizde görülmeye başladığı Mart 2020’den Nisan 2021’e kadar geçen 14 aylık süre içinde gerçekleşen ortalama kapasite kullanım oranı verileri bundan önceki 14 ay ile kıyaslandığında;

- İmalat sanayi genelinde %4,8’lik bir azalma yaşanmıştır.
- Gıda ürünlerinin imalatı sektöründe %1,7’lik azalma yaşanmış olup bu durum sektörün imalat sanayinin geneline göre daha az olumsuz yönde etkilendiğini göstermektedir. Fakat sektörün büyüklüğü düşünüldüğünde bu önemli bir düşüş olarak değerlendirilmektedir.
- İçeceklerin imalatı sektöründe ise kısıtlamalar ile restoran ve kafelerde gerçekleşen tüketimin sınırlandırılması ve turizm sektöründe yaşanan daralma ile kapasite kullanım oranı düşüşü çok daha fazla olmuş ve bu dönemde %16,4’lük bir düşüş gerçekleşmiştir.

Rusya ile Ukrayna arasında yaşanan savaş sebebiyle özellikle ayçiçeği yağı fiyatları son dönemde hızlı bir şekilde artış göstermiştir. (BM Gıda ve Tarım Örgütü'ne göre, Rusya ve Ukrayna, dünya ayçiçeği yağı ihracat pazarının yüzde 52'sini oluşturuyor.) Bu durum gıda enflasyonunu artırıcı bir etkiye sahip olup savaşın devam etmesi halinde söz konusu ülkelerde üretimin de azalmasıyla bu etkinin devam etme riski bulunmaktadır. Öte yandan savaş sebebiyle önümüzdeki süreçte ayçiçeği yağına alternatif olarak soya, hurma, palm ve diğer bitkisel yağlara olan talebin artabileceği değerlendirilmektedir.

Kaynakça

- 1) 11. Kalkınma Planı
- 2) <http://www.gidahatti.com>
- 3) Dünya Gıda Dergisi
- 4) FoodDrinkEurope
- 5) Gıda, İçecek ve Tarım Sektörü Üzerine TÜSİAD Tutum Belgesi, Kasım 2018
- 6) Enerji İşleri Genel Müdürlüğü, <https://www.eigm.gov.tr/>
- 7) TÜİK Veritabanı
- 8) Merkez Bankası Veritabanı
- 9) Ar-Ge Teşvikleri Genel Müdürlüğü
- 10) SGK Veritabanı
- 11) Food Drink Europe
- 12) Un-Comtrade
- 13) Girişimci Bilgi Sistemi
- 14) Gıda ve İçecek Sektör Raporu- 2021

**T.C. SANAYİ VE
TEKNOLOJİ BAKANLIĞI**
SANAYİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

www.sanayi.gov.tr